

УДК 94(477)“1926/2013”

Г. О. Ігнатуша

ГРОМАДСЬКИЙ КОМПОНЕНТ ТВОРЧОСТІ ОЛЕКСАНДРА ВОРОНИНА: РЕКОНСТРУКЦІЯ ЗА МАТЕРІАЛИ РОДИННОЇ БІБЛІОТЕКИ

У статті охарактеризовано особистість Олександра Воронина (1926–2013 рр.) – представника громадського і церковного життя української діаспори США – на основі аналізу його родинної бібліотеки. Автор показує духовний світ, професійні та інтелектуальні запити діяча. Розкрито громадську складову його творчості. Встановлено зв'язки між інтелектуальним середовищем і творчою діяльністю. Визначено суспільне значення його активності. Оцінено зміст та ідейну спрямованість літератури, яка відіграла роль джерела духовної та інтелектуальної творчості О. Воронина.

Ключові слова: О. Воронин, громадський діяч, духовний світ, творчість, українська діаспора, родинна бібліотека.

Для характеристики особистості, яка є об'єктом історичного дослідження, вкрай важливий аналіз суспільного середовища, у якому діяла ця особистість.

Завдяки встановленню кола друзів, однодумців, змісту їхнього спілкування, обговорення проблем, що мали спільний інтерес, історик має змогу наблизитися до розуміння життєвих пріоритетів, світоглядних цінностей, поточних проблем та ідей, якими жив історичний персонаж.

Керуючись цими міркуваннями, спробуємо отримати нові дані щодо духовного та інтелектуального світу Олександра Воронина (1926–2013 рр.) – українського громадсько-церковного діяча другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Вивчаючи наповнення родинної бібліотеки Вараввів-Ворониних, намагаємось частково реконструювати коло його дружніх зв'язків.

Як відомо, родинну бібліотеку, яку збирав у діаспорі Олександр Варавва (Воронин) на основі бібліотеки свого батька Олексія Петровича Варавви (Кобця) (1882–1967 рр.) та своєї дружини – Оксани Миколаївни Вікул (1921–2001 рр.), було передано до Літературно-меморіального музею братів Вараввів у Каневі у першій половині 90-х рр. ХХ ст. У листопаді 1995 р. цей музей відкрив.

Ґрунтуючись, переважно, на матеріалах зазначеного зібрання, можемо встановити сферу інтересів, зацікавленість, професійної орієнтованості та дозвілля О. Воронина.

Таку можливість надає не тільки поважна кількість книг у зібранні – понад 2200, а й обставини наповнення бібліотеки. Вони збиралися кілька десятиліть, з 40-х до кінця 90-х рр. ХХ ст., а головним чином – у часовому проміжку від переїзду Вараввів у США і до моменту останніх відвідин О. Ворониним України, коли, врешті, він передав сюди свій книжковий спадок.

Тобто основний масив придбаної літератури зосереджено у межах 50-х – 90-х рр. ХХ ст. – часу активної громадської діяльності членів усієї родини на американському континенті. Одна з останніх книг родинної бібліотеки – “Петро Одарченко: портрет вченого і дослідника”, потрапила до книгозбірні не раніше 1999 р. [1].

Аналізована бібліотека універсальна за своїм тематичним і типологічним характером. Різноманіття авторів і тематик книжок дає чудовий матеріал для аналізу інтелектуальних та духовних потреб, світоглядних цінностей нашого героя та середовища, яке його оточувало.

Кількість книжок на певну тему, повторюваність авторів створюють джерельну базу для обґрунтованих висновків.

Важливим джерелом інформації є не тільки зміст книги та її авторство, а й дарчі написи на частині книг. Вони показують ставлення того, хто зробив відповідний запис, до О. Воронина чи його родини, час відповідних особистісних контактів, тривалість, сталість зв'язків між особами, дозволяють реконструювати контекст подій.

Поряд із інформацією про тих, кому даровані ці книги та оціночними даними, які підкреслюють професійні якості членів родини Вараввів, написи підкреслюють і риси характеру цих людей.

Водночас за цими пам'ятками думки постають образи людей, які дарували книги, збагачуючи нас відомостями про них. Таким чином, дарчі написи на книгах родинної бібліотеки суттєво доповнюють і розширюють характеристику світоглядних пріоритетів О. Воронина, конкретизують події і персонажів, які мали вплив на формування цих пріоритетів, показують сталість і глибину осягнення суспільних проблем, які турбували цього діяча.

Тематика окремих книг різною мірою проявлялася у громадській, професійній діяльності власників бібліотеки, даючи їм творчі імпульси, формуючи та закріплюючи певні інтереси.

Олександр Воронин, як останній приватний власник згаданої бібліотеки, ініціатор і автор її перетворення на бібліотеку публічну, мав право і змогу залишити після смерті батька (5 вересня 1967 р.) і дружини (21 вересня 2001 р.) у родинній бібліотеці або все як є, або ж вилучити з неї недостатньо на його погляд цінне. За будь-якого варіанту, родинна бібліотека Вараввів, яку передав землякам О. Воронин, надає значний матеріал для відтворення його інтелектуального та духовного образу.

Проаналізувавши зміст книжкового зібрання, яке для О. Воронина було значущим, приходимо до висновку, що світ його інтелектуальних зацікавлень і духовних уподобань відзначався багатобарвністю,

різноманіттям, насиченню сюжетів, постатей і, водночас – ідейною цілісністю. Цю органічну єдність створює тематичне єднання і змістовно-професійний рівень зібрання.

У книгозбірні, передусім, відзначаємо книги художнього, громадсько-політичного, філологічного, історичного, культурологічного, мистецького, релігійного характеру. Тематичні пріоритети збережених О. Ворониним книжкових надбань нелегко визначити. Його не можна досягнути шляхом простих математичних підрахунків кількості книг з тієї чи іншої тематики. Поте є одна спільна риса – все це – україніка. Всю книжкову колекцію пронизує ідея українства: єдності української нації, спадку і традицій української держави, основ і майбуття української церкви, духовного світу українців на рідній землі і поза її межами.

Науково-історичні орієнтири світобачення О. Воронина передають примірники журналу “Український історик”, що публікувався у діаспорі з 1963 р. Фундатором і головним редактором цього всесвітньо відомого видання, що виходило поза межами України був Любомир Винар. Як і О. Воронин, він емігрував з України у 1944 р., певний час проживав у Німеччині, а в середині 50-х рр. переїхав до США, де відзначився науковою та громадською діяльністю, очолював Українське історичне товариство. Без сумніву, участь у спільних наукових акціях, сприяла знайомству обох діячів і їхній увазі до творчості один одного. Л. Винар вмщував на сторінках згаданого часопису праці видатних українських істориків: В. Антоновича, М. Грушевського, Н. Полонської-Василенко, О. Оглобина, І. Крип'якевича, М. Чубатого та ін., розбудовуючи фундамент української історіографії та виховуючи професійні смаки і патріотичні почуття мільйонів українців.

Примітно, що О. Воронин продовжував звертати увагу на це видання навіть відійшовши від активної професійної діяльності на редакторській і видавничій ниві, тобто – після виходу на пенсію. Таким чином, його інтерес до “Українського історика” був для нього більшим за суто професійні потреби, які зобов'язували головного редактора (а він неодноразово був головним редактором громадських і релігійних видань) володіти свіжою інформацією з усіх важливих питань інтелектуального життя. Цю потребу він сприймав як свою духовну необхідність у знаннях, що стосувалися вузлових питань історії або ж тих, на які звертали увагу визначні і відомі українські історики. Мабуть, саме тому, О. Воронин тримав у своїй особистій бібліотеці ювілейні випуски “Українського історика”, що були присвячені тридцятиліттю “Українського історика” (1993 р.), тридцятиліттю Українського історичного товариства (1995 р.), 130-річчю з дня народження Михайла Грушевського (1996 р.).

Матеріали бібліотеки Вараввів дозволяють встановити прагнення О. Воронина мати систематизований погляд на українську історію. Свідченням цьому – наявність у його колекції праць Дмитра Дорошенка Наталі Полонської-Василенко, Івана Крип'якевича та Мирона Дольницького. На виданні книги І. Крип'якевича – екслібрис – “Олекси П. Варавви, Олександра О. Варавви та Оксани М. Вікул”, який свідчить про придбання її ще за життя батька О. Воронина, про поважне родинне ставлення до історії свого народу. Стан обкладинки та аркушів книги не залишають сумнівів у неодноразовому її читанні. До цього ж ряду книг варто віднести і працю “Історія України” Івана Крип'якевича під псевдонімом Івана Холмського. Цей синтетичний виклад історії України доведено до 1914 р. Вперше праця побачила світ 1949 р. у Мюнхені зусиллями Наукового товариства ім. Шевченка. У колекції О. Воронина маємо її перевидання 1971 р. [2]. Праця була адресована українській спільноті на еміграції та орієнтувала її не тільки на досягнення теоретичних знань, а й досягнення практичних цілей самопізнання та усвідомлення свого національного історичного буття та призначення [2, с.6]. Таке розуміння призначення навчальної і наукової літератури, як нам бачиться, для О. Воронина було надзвичайно близьким.

Особливою темою української історії, яка турбувала О. Воронина був голодомор 1932–1933 р. Свідченням цьому є присутність у книгозбірні англійської праці: “Великий Голод в Україні: невідомий Голокост”, виданої з нагоди 50-річчя голодомору 1932–1933 рр. в Україні. Публікацію приготувала редакція “Українського тижневика”, а опублікував Український Народний Союз 1983 р. [3]. Серед авторів цієї сенсаційної праці – Джеймс Мейс – тоді ще молодий американський історик, який перед усім світом поставив питання про голод 1933 р. як геноцид проти українського народу та обґрунтував це положення перед Комісією Конгресу США з дослідження голоду в Україні. Центральною у збірнику була його стаття “Штучний голод 1932–33 років: що сталося і чому”. Передмову до видання написав Омелян Пріцак, окресливши “основні координати”, які призвели до цієї трагедії.

Члени редколегії підкреслили присвяту своєї книги мільйонам жертв штучного голоду в Україні, а її підготовку називали своїм громадським обов'язком. Вони наголосили на немислимим масштабах і політичних основах трагедії, що забрала 7 млн. людських життів. Голод називався “штучним”, “голодомором”, “українським голокостом”. Отож, тримаючи в руках цю книгу, неодноразово звертаючись та опрацьовуючи її, О. Воронин перебував на вістрі часу та утвердження історичної правди про голодомор як злочин комуністичного режиму в Україні.

Крім згаданої публікації, темі голодомору у бібліотеці Вараввів присвячена також книга Михайла Марунчака “Нація в боротьбі за своє існування : 1932 і 1933 в Україні і діаспорі” [4]. Вона характеризує голодомор не тільки як найбільш трагічну сторінку в історії України, а й в історії людства. Автор, сповнений моральних зобов'язань, звертався до читачів: “... Історія наших днів накладає на українську спільноту у вільному світі пильний обов'язок до дальшої наполегливої праці, щоб мільйонові жертви народу не пішли на марне, але єднали живі покоління до змагу за новий і кращий світ, світ волі та рідного суверенітету” [4, с.6]. О. Воронин, як представник цієї спільноти у вільному світі відчував це занепокоєння і поділяв його з автором книги.

Звертаючись до джерел духовності українського народу, О. Воронин захоплювалися проблематикою давньоукраїнської історії. Про це свідчить книга Софії Березанської “Бронзовий вік на Україні”, видана

“Науковою думкою” у 1964 р. [5] та монографія Михайла Браїчевського про походження м. Києва [6]. Примітно, що останню зі згаданих книг було подаровано від Українського Товариства дружби і культурного зв'язку з зарубіжними країнами комусь із членів родини, про що свідчить печатка на її титулі. Вірогідно тим, кому її було адресовано, був батько О. Воронина.

Притягальною для Олександра була й історія козаччини. Місце на його книжковій полиці знайшлося праці Олени Апанович про організацію, комплектування, озброєння та забезпечення українського козацького війська, сторожову і допоміжну службу козаків [7].

Історія українського козацтва знайшла відображення збереженням праці Нестора Короля, у якій охарактеризовано козацтво різних регіонів України та різного походження: “Полки Слобідсько-Українського козацького походження”, “Полки походження з Гетьманщини”, “Полки з Лицарсько-Християнського Ордена Запорізького Козацького Війська”, “Полки походження з Українського Козацького Війська 1612 року” [8].

Цікаво, що на історію українського козацтва звертали увагу і члени родини Оксани Вікул. Серед ранніх книг бібліотеки – книга Василя Іваниса (псевдонім – О. Болотенко) “Козацтво і Україна”, дарована з написом: “В. Ш. п. Л. Г. Вікул. Автор. 28.II-1951. Торонто”.

Особливу зацікавленість О. Воронин проявляв до історичної літератури, що висвітлювала події новітньої історії України – часу української національної революції 1917–1921 рр., визвольних змагань українського народу за державну незалежність, трагедії голодомору 1932–1933 рр., подіям Другої світової війни та повоєнної доби.

Тому цілком природно у бібліотеці Вараввів-Ворониних виглядає присутність книги з пожовклими від часу сторінками, виданої у Вінніпегу 1953 р. Мова йде про широко відому історичну працю “Голгота України” [9] з промовистим підзаголовком: “Частина 1. Московсько-большевицький окупаційний терор в УРСР між Першою і Другою світовою війною”. Її автором був Дмитро Соловей, а його доля напрочуд нагадувала О. Ворониніві долю батька. У 20–30-х рр. працював на різних ділянках освітянської ниви. “Неблагонадійний”. Дивом unik розстрілу. Емігрував з Харкова. Врешті – опинився у США [10]. Книгу відкривала посвята, підсилюючи текст підзаголовку: “Пам'яті мільйонів жертв України, а в тому числі рідних та друзів, що їх було вбито або замучено московсько-большевицькою системою, свою скромну працю присвячує Автор” [9, с.4]. Сторінки цієї праці у бібліотеці Вараввів неодноразово перегорталися, але її зовнішній вигляд свідчив про турботливе і поважне ставлення власника до цієї праці.

Поряд із науково-історичною літературою, книжкове зібрання Ворониних поступово наповнювалось і мемуарними та художньо-літературними працями, орієнтованими на читача-дослідника української минувшини. Серед таких варто згадати працю українського письменника Данила Міршука, колишнього вояка УПА, відомого під псевдонімом Степана Федорівського – “У смертельному колі” (1975 р.) – автора повістей “Нотатки повстанця” (1962 р.), “Молоді паростки” (1968 р.). Автор цієї праці у передмові писав: “Моїм завданням є передати майбутнім дослідникам історії України епізоди недавнього минулого. ... Усі події, місця, час й люди є реальні, колись широко відомі українському суспільству і подані без перебільшення” [11, с.3]. Д. Міршук сповна пізнав гіркоту дев'ятимісячного перебування в радянській в'язниці, а пізніше – німецького арешту. У 1946 р. він емігрував до Західної Німеччини, а згодом до США, намагався поділитися життєвим досвідом із нащадками.

Ідейно схожою до згаданої праці є також книга спогадів, яку опублікував інженер К. Т. Туркало під назвою “Тортури. (Автобіографія за большевицьких часів)” [12]. (Вийшла під рубрикою Мемуарна бібліотека). Автор писав: “Разом із такими самими автобіографічними нарисами інших колишніх репресованих в Советському Союзі і моя коротка автобіографія мала правити за свідчення перед народами вільного світу про те, що являє собою комуністична влада в СРСР і що вона робить із своїми людьми” [12, с.5]. І далі напрочуд схоже зі словами Д. Міршука: “Хочу наперед усім сказати, що і в автобіографії і в нарисі я писав тільки те, що було і нічого не вигадував, не фантазував, не перебільшував, і нічого не затаїв, хіба що, може, щось другорядне пропустив забувши. Отож, так, як воно написано, усе становить чисту фотографію життя й подій” [12, с.6].

Таким чином, О. Воронин фактично збирав документальні свідчення злочинів радянського режиму в Україні, які мали наукову цінність і виховне значення. Цього значення вони не втратили донині.

Привертає увагу національне обличчя авторів книг, які писали про українські реалії радянської доби. Серед них були не тільки українці, а й представники інших народів: німці, євреї... У цьому ключі варто звернути увагу на книгу Артура Фурмана – німця за походженням, уродженого у Латвії, який з родиною переселився до Німеччини, де у 1950 р. був заарештований за політичну діяльність та спроваджений до радянських таборів Воркути. Там він зустрівся з членами ОУН і колишніми вояками УПА, брав участь у страйку таборів Воркути. Згодом А. Фурман напише: “... Моя глибока дружба з українськими націоналістами полягає ще і в тому, що я глибоко переконаний про слушність їхньої боротьби та про остаточну перемогу їхньої справи” [13, с.1].

Не менш яскравою і символічною є брошура під назвою “Моя зустріч з УПА”, автором якої був Едвард Й. Ц. ван Готеґем [14], який закінчив свою військову кар'єру в Голландії командиром армійського корпусу зі ступенем генерал-лейтенанта. У роки Другої світової війни після втечі з німецького полону він потрапив до однієї з частин УПА, з допомогою якої, через Угорщину, зміг повернутися на батьківщину – до Голландії.

Історичною громадсько-політичною і гуманістичною проблематикою пронизана публікація в'язня мордовських таборів єврейського походження – історика, філолога, публіциста, Михайла Хейфеца “Українські силуети”, що знайшла гідне місце серед інших книжок зібрання Ворониних. Книга надрукована у видавництві “Сучасність” 1984 р. і містить уривки відомостей про українських правозахисників, дисидентів. Її

персонажі – Василь Стус, В'ячеслав Чорновіл, Микола Руденко, Василь Овсієнко, Зорян Попадюк та інші “без страху й закиду” [15].

Громадсько-політична література книгозбірні Варавів свідчить наскільки важливою була ця проблематика для самореалізації О. Воронина як громадянина, патріота України, сучасника. Символічно, що першими на полицях першої шафи бібліотеки розміщено “Альманах Українського Народного Союзу” – найбільшої з українських організацій в США. Принцип систематично-алфавітної розстановки літератури у книгозбірні є загальноприйнятим. Проте, як нам здається, він символічний. О. Воронин не тільки передав свою бібліотеку, а й під час приїздів до Канева оглядав її облаштування. Тож порядок розміщення книг у канівській бібліотеці, відповідав його баченню. Щорічники Українського Народного Союзу за 70-ті, 80-ті і 90-ті рр. генералізують підхід колишнього власника і читача цих книг до актуальних проблем, якими жила українська спільнота діаспори і представники національно-культурної еліти України перших років державної незалежності. За змістом кожного номера постає широке різноманіття тематик: історичної (про голодомор в Україні 1932–1933 рр., історія українського козацтва), релігійної (про переддень відзначення 1000-ліття Хрещення Русі у Києві), громадсько-політичної (про дисидентський рух, здобуття Україною державної незалежності з публікацією актів Верховної Ради України, гімну України, поезій Д. Павличка та ін. з приводу проголошення державної незалежності України). Саме ці проблеми були “топовими”, обговорювалися, кращі сини України шукали їхнього вирішення. Вірогідно, альманахи УНС привертати увагу О. Воронина постійно, про що каже наявність у бібліотеці видань за 7 років поспіль. Альманахи були читаним, про що свідчить зовнішній вигляд їхніх обкладинок, і, у той же час, мали охайний стан та добру збереженість.

Отже, О. Воронин переймався проблемами сучасного національно-державного і культурного будівництва України, відродження її традицій.

Найбільш виразно серед громадсько-політичної проблематики, яка турбувала О. Воронина, постає тематика правозахисного руху в Україні, діяльності політичної опозиції радянському режимові. Свідченням цього є присутність у його книгозбірні фундаментальних видань науково-документального характеру: “Український правозахисний рух” [16], “Українська Гельсінкська Група” [17]. Серед книг привертють увагу книги авторства українських правозахисників і в'язнів сумління, зокрема – спогади генерала Петра Григоренка [18].

Присутність цієї книги у бібліотеці О. Воронина не випадкова. Генерал П. Григоренко, зазнавши переслідувань за правозахисну діяльність в СРСР, був змушений у 1977 р. виїхати за кордон, отримав політичний притулок у США. Його обрали головою Закордонного представництва Української Гельсінкської Групи. Він вів активну громадсько-політичну діяльність, підніс свій голос проти переслідувань інакшомисців в СРСР, позиціонував себе як патріот України. Постать і діяльність П. Григоренка перебувала у полі зору багатьох правозахисників світу, українців, які прагнули оновлення і демократизації політичної системи СРСР та УРСР, зокрема. Про нього писало “Українське Православне Слово” – журнал Української Православної Церкви у США (УПЦ в США), головним редактором якого у 1980-х рр. був О. Воронин. Знаковість вчинку П. Григоренка, який кинув виклик радянській системі, і значущість його постаті для спорідненого О. Воронину середовища підкреслює також наявність подібного примірника згаданої книги у бібліотеці Українського православного братства ім. Митрополита Василя Липківського на еміграції, переданій до Центрального державного архіву зарубіжної україніки родиною Валентина та Раїси Кохно [19]. Отже, О. Воронин, як і близька за громадсько-політичними та релігійними поглядами спільнота, намагався краще зрозуміти реалії радянсько-політичного режиму та духовного світу сучасної йому України та Радянського Союзу, глибше зрозуміти своїх сучасників.

Виявом громадсько-політичної активності О. Воронина була його співпраця видавництвом “Смолоскип” і, зокрема, з його директором О. Зінкевичем. Вона мала практичні наслідки – спільну підготовку і публікацію фундаментального видання “Мартирології українських церков. Т. 1. Українська Православна Церква”. Ця співпраця спричинила появу у бібліотеці О. Воронина рукописного адресного покажчика українських політв'язнів [20], кількох випусків унікального і легендарного самвидавного журналу з України “Український вісник”, редагованого В'ячеславом Чорноволом. Ці випуски передрукувало на Заході видавництво “Смолоскип”. У колекції О. Воронина наявний 6-й випуск цього видання (березень 1972 р.) – тобто останній перед тривалим припиненням його виходу і розгортанням репресій проти українських правозахисників. Наявний також і сьомий випуск “Українського вісника”, присвячений пам'яті Василя Стуса, яким поновлювалося це видання у серпні 1987 р. Збережено 8-й випуск видання за 1987 р. під передмовою якого зазначено прізвище В. Чорновола. У книжковій колекції привертає увагу ще один випуск цього видання. Це вип. 7-8, підпільно відредагований в Україні 1974 р. Степаном Хмарою (псевдонім – Максим Сагайдак), що містив його праці: “Етноцид українців в СРСР”, “Генеральний погром” (про спосіб вирішення національної політики в радянській Україні) [21]. Матеріали випуску пронизані жорсткою критикою “окупаційного режиму” в Україні, заклик до об'єднання всіх демократичних антиколоніальних груп, як способу національно-визвольної боротьби. Власне, вони стали для влади аргументом для політичних переслідувань і ув'язнення автора цих праць.

Окремо, варто виділити прихильність Ворониних до творчості їхнього сучасника – талановитого українського письменника 50–70-х рр. ХХ ст. Олеся Бердника. З його творів проступає постать неординарного митця, патріота України, безпідставно гнаного радянським режимом. Цей образ виразно збірка О. Бердника з колекції О. Воронина – “Свята Україна”. Вона була передруком самвидавних творів з України, здійсненим Українським видавництвом “Смолоскип” ім. В. Симоненка у Балтиморі та Торонто 1980 року [22]. На той час О. Бердник вже активно включився у правозахисний рух, став одним із засновників Української Гельсінкської Групи (1979 р.), зазнав позбавлення волі. Крім, власне художніх творів

– есе, його збірка містила листи, послання, меморандуми. Їх проникливий зміст осмислення історичної долі і перспектив українсько-російських стосунків, майбутнього людства і радянської країни, правозахисні вимоги, гуманістичні послання (“Українським громадам землі”; “Шостому з’їздові письменників Радянського Союзу, письменникам всього світу”; “Леонідові Іллічу Брежнєву”; “До матерів усього світу” та ін.), не могли залишити байдужим читачів. Такі матеріали не могли бути почуті в Україні без допомоги діаспори та правозахисників світу. О. Воронин був одним із тих, хто з готовністю прислухався до цих закликів і відповідав на них, використовуючи усі свої можливості.

Саме у збірці О. Бердника “Свята Україна” вміщено містерію “Воскресіння Слова”, яку він написав у Києві 3 січня 1976 р. Звертаємо увагу на цей факт не випадково. У подальшій творчій діяльності О. Воронина слова “Воскресіння” і “Слово” стали примітними і символічними. Це дає нам підстави висловити припущення про існування зв’язку між цими фактами – назвою твору О. Бердника та пізніше – назвою видавництва, яке у 1990 р. заснував і очолив О. Воронин – “Воскресіння”. Цей невловимий зв’язок віри і сподівання на силу Слова проступає і крізь власні назви, які постійно супроводжували О. Воронина по життю, як людину ідеалістичного світогляду, як члена письменницької родини, спільноти, як церковного діяча, богослова. У харківському письменницькому будинку “Слово” він народився, художнє слово стало основним засобом його самовиразу і боротьби за кращі людські прагнення, редагував парафіяльну газету під назвою “Парафіяльне Слово”, був редактором відомого часопису УПЦ в США – “Українське Православне Слово”. Проте, не будемо й перебільшувати цієї можливості, з огляду на споріднену літературну діяльність Олесья Бердника та Олександра Воронина, яку розділяла “залізна завеса”, але об’єднували загальнолюдські християнські цінності, національні традиції та громадянське покликання.

Підводячи загальний підсумок аналізу громадських і духовно-культурних пріоритетів Олександра Воронина, виявлених через вивчення його бібліотеки, підкреслимо широчінь його наукових, громадсько-політичних, релігійно-культурних і мистецьких інтересів. Ця широчінь ґрунтувалася на родинному вихованні в національних традиціях, громадсько-політичних, літературно-професійних і культурно-просвітницьких смаках його батька, особистісних зв’язках. З часом наповнення бібліотеки все більше формувалось середовищем тих, з ким єднала доля Олександра Воронина та його родину – друзями і однодумцями по еміграції, колегами по роботі і професійних інтересах, віруючими Української Православної Церкви.

Колом оточення була національно-культурна еліта української еміграції. Іноді її представляли прості трударі, чорнороби, які не полишали думки про своє національне коріння й намагалися життєвими уроками своєї долі зробити висновки для інших, сприяти їхньому духовному визволенню. Скажімо, відому читанку Олексі Кобця “Сонце сходить” спонсорував український емігрант, чорнороб-заліничник Маркіян С. Чернокошинський. Ілюстрації до цієї книги та дизайн її обкладинки розробили Олександр Воронин і його брат Олег [23].

Таким чином, культурне середовище української еміграції, в епіцентрі якого перебував Олександр Воронин, генерувало його сталий інтерес до проблем національно-державного і церковного визволення українського народу. Його активна громадянська позиція, національно-патріотичні вчинки, професійне служіння українській справі на різних ділянках – журналістській, літературно-видавничій, науково-історичній, церковній, культурно-освітній і мистецькій сферах – була основою зміцнення і розширення особистих зв’язків, які ставали джерелом нових ідей і утвердження принципів його українського національно-патріотичного служіння.

Джерела та література

1. Петро Одарченко: портрет вченого і дослідника. Статті, документи, листи / ред. І. Андрусак. – К. : Смолоскип, 1999. – 253 с.
2. Холмський І. Історія України / Іван Холмський. – Нью-Йорк : Пед. Ін-т Українознавства НТШ – Шкільна Рада УККА, 1971. – 370 с.
3. The Great Famine in Ukraine: The Unknown Holocaust: In Solemn Observance of the 50th Anniversary of the Ukrainian Famine of 1932-33 / Comp, and ed. by R. Hadzewycz, G.B. Zarycky, M. Kolomayets. – Jersey City, N.J.: Ukrainian National Association, 1988. – 88 р.
4. Марунчак М. Нація в боротьбі за своє існування : 1932 і 1933 в Україні і діаспорі / Михайло Марунчак. – Вінніпег : Укр. Вільна Академія Наук в Канаді, 1985. – 144 с.
5. Березанська С.С. Бронзовий вік на Україні. – К. : Наукова думка, 1964. – 69 с.
6. Брайчевський М. Ю. Коли і як виник Київ / М. Ю. Брайчевський ; АН Української РСР. Інститут історії. – К. : Вид-во АН УРСР, 1963. – 163 с.
7. Апанович О. М. Збройні сили України першої половини XVIII ст. / Олена Апанович. – К. : Наукова думка, 1969. – 224 с.
8. Король Н. Українське козацтво – родоначальник кінного війська Московії-Росії / Нестор Король. – Нью Йорк : НТШ, 1963. – 96 с.
9. Соловей Д. Голгота України / Дмитро Соловей. – Вінніпег : Український Голос, 1953. – 288 с.
10. Соловей, Дмитрій Федорович. Історія Полтави (Сайт Бориса Тристанова). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tur.histpol.pl.ua/ru/petrovskij-poltavskij-kadetskij-korpus/ppkk-vospominaniya-pitomtsev-i-prepodavatelej?id=3014>
11. Федорівський С. У смертельному колі. Хроніка. – Лондон : Укр. видавнича спілка, 1977. – 239 с. – С.3.
12. Туркало К. Т. Тортури. (Автобіографія за большевицьких часів) / К. Т. Туркало. – Київ ; Нью-Йорк : Наша Батьківщина, 1963. – 204 с.
13. Фурман А. Під прапором Бандери / Артур Фурман. – Лондон : Укр. Видавнича Спілка, 1964. – 184 с. – С.1.
14. Готеґем Е. Моя зустріч з УПА / Едвард Й. Ц. ван Готеґем. – Нью Йорк : Об’єднання колишніх воєнків УПА, 1972. – 24 с.
15. Хейфец М. Українські силуети / Михайло Хейфец. – [Б. м.] : Сучасність, 1984. – 237 с. – С.237.
16. Український правозахисний рух : док-ти й мат-ли київської Української Громадської Групи Сприяння виконанню Гельсінкських Угод / упоряд. О. Зінкевич ; передм. А. Зваруна. – Торонто ; Балтимор : Укр. вид-во “Смолоскип” ім. В. Симоненка, 1978. – X, 477 с.

17. Українська Гельсінська група, 1978–1982 : док. і мат-ли / упоряд., ред., передм. О. Зінкевич. – Торонто ; Балтимор : Укр. вид-во “Смолоскип” ім. В. Симоненка, 1983. – 998 с.
18. Григоренко П. Спогади / Петро Григоренко. – Детройт : “Українські Вісті”, 1984. – 735 с.
19. Центральний державний архів зарубіжної україніки. Ф. 2. – Оп. 02-26. – Спр. 95.
20. Українські політв'язні в СРСР : адресний покажчик за станом на грудень 1981 року / передм. О. Зінкевича ; упоряд. М. Гарасовська. – Торонто ; Балтимор : Укр. вид-во “Смолоскип” ім. В. Симоненка, 1981. – 204 с. – (Б-ка “Смолоскипа”. Ч. 38).
21. Український вісник. Самвидавний журнал з України / ред. М. Сагайдак – Вип. 7-8. – Париж : Балтимор ; Торонто : Укр. вид-во Смолоскип ім. В. Симоненка, 1975. – 152 с.
22. Бердник О. Свята Україна : есеї і листи / Олесь Бердник ; упоряд. Богдан Арей. – Балтимор ; Торонто : Українське вид-во “Смолоскип” ім. В. Симоненка, 1980. – 206 с.
23. Кобець О. Сходить сонце : укр. дітям і молоді: декляматор-читанка: (Поезії, казки, оповідання) / Олекса О. Кобець; передм. Г. Г. Ващенко, ілюстр. й обклад.: О. Воронин, О. Воронин. – Нью-Йорк : Об'єднання укр. письмен. “Слово”, 1961. – XVI, 272 с.

Ignatusha G. The public component of Olexander Voronyn's creativity: reconstruction based on the materials of the family library

The article deals with the personality of Olexander Voronyn (1926–2013) – a representative of the public and church life in Ukrainian Diaspora in the United States – the analysis based on his family library. The author shows the spiritual world, professional and intellectual inquiries of the figure. The social component of his work has been revealed. The connections between the intellectual environment and creative activity were established. The social significance of his activity was determined. The content and ideological orientation of literature, which played the role of the source of spiritual and intellectual creativity of O. Voronyn, was estimated.

Key words: O. Voronyn, public figure, spiritual world, creation, Ukrainian Diaspora, family library.